

KIJK EENS OM JE HEEN

TE VOET NAAR ENGELSMANPLAAT IN 1916

Jelle van Kuiken

Reeds geruime tijd koester ik de gedachte om een verslag op te sturen over een voettocht, die ik in augustus 1916 met mijn vriend Sape Schregardus heb gemaakt naar de 'Kolkmon', zoals wij in Wierum de Engelsmanplaat noemen. Beiden in Wierum geboren, kenden wij als jongen in die tijd het wad als was het onze broekzak. Elk slenkje, elk prieltje, elke verhoging en elk slijkkruggetje, wij wisten precies waar zij zich bevonden. Vaak zwierven wij bij eb uren lang over de geribbelde uitgestrektheid van de drooggevallen gronden. De verre beelden aan de wijde horizon stonden als gegrift in onze geheugens.

Meermalen had ik bepeinsd of — als ik die buitendijkse vlakke weer voor mij zag — het niet mogelijk zou zijn om ergens west of oost van Wierum te voet aan de andere kant van de vaargeul te kunnen komen, die de schepen hadden te kiezen om over het wad te zeilen. Ik zou dan de 'Kolkmon' of zelfs misschien wel Ameland in staat zijn te bereiken.

Vlak stond ik met andere jongens bij een groepje vissers, op de trappen naar de top van de dijk, te luisteren, als zij na een storm of hoge vloed en bij kruierend ijs in de winter op het wad het hadden over de veranderingen van de waterlopen en stroompjes als gevolgen daarvan. En zo hoorde ik hen ook een keer druk redeneren over een waarschijnlijk door een zware storm ontstane kans om te voet die vaargeul, die steeds weer de uiterste grens vormde van onze 'waddentochten', even vóór de plek waar deze uitliep in het Friese Gat, bij doodtij en een sterke

oostenwind te kunnen oversteken. Met Sape sprak ik er over of hier voor ons nu misschien niet een mogelijkheid lag om lopende een tocht naar de Engelsmanplaat te ondernemen. Hij had er aanvankelijk geen oren naar. Daar was immers tussen het bij eb droog te vallen stuk wad aan de andere kant van de vaargeul en de 'Kolkmon' ook nog het Ebermangat. Wij wisten dit van de vissers. En dit gat was berucht om zijn 'siège-san' (drijfzand).

Toch liet ik het er niet bij zitten. Hier en daar nog maar eens proberen wat meer aan de weet te komen aangaande de kansen van ons plan. Omtrent de juiste plaats om de vaargeul te passeren, ving ik op datje, als je bij de

geul kwam, naar de plek moest zoeken, waarvan je de dorpstoren van Nes (W.D.) in één lijn moest kunnen zien uitsteken boven de schuur van de eerste boerderij achter de zeedijk, toen bewoond door Romke Wustman. Deze wegwijzer werd genoemd 'de toer oer de skuorre' (de toren boven de schuur uit). Ook kwam ik er achter, dat als je een korte plank meenam je al worstelende met het drijfzand door het Ebermangat kon komen. Als je met één been door het zand werd opgezogen, had je die plank onder de knie van je andere been te leggen. Die plank hield dan een snel wegzakken van dat been tegen en je kreeg zodoende tijd om het opgezogen been uit het zand te trekken en verder te verplaatsen.

Met deze gegevens zocht ik Sape opnieuw op. En na lang praten gaf hij zich tenslotte gewonnen.

Een gunstige wind afwachtend waagden wij onze onderneming uit te voeren in de eerste week van augustus. Het was toen doodtij en er stond een strakke oostenwind. Bij de vaargeul gekomen vonden wij vrij spoedig de plek, waarvan wij naar de zeedijk kijkend 'de toer oer de skuorre' in 't zicht kregen. Wij konden toen de stroom gemakkelijk doorwaden. Het water kwam ons niet verder dan kniehoogte.

Met het oog op de tijd dienden wij nu flink door te lopen over een drooggevalen plaat, die wij niet kenden, en die ons van het Ebermangat scheidde. Toen wij dit bereikten, viel het eerst niet mee dit gat 'al plankende' over te komen. Het bleek een heel geworstel te zijn. Gelukkig, wij waren met z'n tweeën en konden elkaar moed inspreken. Al doende leerden wij en belandden tenslotte op de 'Kolkmon'.

De beide bakens, die vroeger van verre reeds aangaven waar de plaat lag, waren in het begin van de oorlog (1914) reeds omvergehaald. Er stond nu een stevige, vrij hoge paal, die vanaf ongeveer anderhalve meter van de grond voorzien was van een aantal dikke korte dwarsplanken, boven elkaar en op korte afstand van elkaar aangebracht. Er was zo een mogelijkheid voor een drenkeling om als hij deze paal kon bereiken die vast te houden en met zijn benen tussen de dwarsplanken te gaan zitten, al was zo'n zitplaats niet al te zacht.

Zeppelins

Wij hebben verder zelf eerst wat op de plaat rondgelopen. Tengevolge van de felle oostenwind van die dagen was deze bij vloed een tijdlang niet ondergelopen geweest, zodat het

droge zand hier en daar verstoof en duintjes ging vormen achter de door een rijksdienst 'geplante' bosje helm. Overigens was er weinig bijzonders waar te nemen. Wij bezochten het Noordzeestrand en liepen een eind langs de rand van de branding. Er lagen wat stukken darg — brokken veen samengeklonterd met slib en wier —, enkele flessen en blikjes en wat aangespoeld hout. En juist terwijl wij zo bezig waren werd het geruis van de zee vrij plotseling overstemd door het motorgeronk van een zestal zeppelins, sigaarvormige Duitse luchtschepen, die wat verder naar het noorden de zee overstaken voor een bombardement op Londen.

Met het oog op de opkomende vloed moesten wij nu tijdig de terugtocht aanvaarden en konden dus niet te lang op de plaat blijven. Maar... als wij weer in Wierum aankwamen, zouden ze ons dan geloven, als wij vertelden dat wij, kwajongens, te voet naar de 'Kolkmon' waren geweest? Wij hadden enig bewijs nodig. Het was toen immers

ongehoord, dat twee jongens, de een veertien en de ander vijftien, op eigen houtje dit zouden hebben kunnen doen. Ik stelde mijn vriend voor wat helm mee te nemen. En dat hebben wij toen maar gedaan.

De terugreis ging vrij vlot. Met het 'süge-sân' waren wij op de heenreis vertrouwd geraakt en hoewel de vloed reeds begon op te komen, konden wij zonder erg nat te worden de vaargeul weer doorwaden.

In Wierum aangekomen wilde men ons inderdaad niet geloven. Het kon niet waar zijn. De meegebrachte bosjes helm evenwel bleken in staat de waarheid van ons verhaal te bevestigen.

Er is in het dorp in die dagen nog veel over onze gewaagde tocht gepraat. Bij ons zelf heeft deze onderneming een onuitwisbare herinnering achtergelaten. Tegen half twaalf 's morgens hadden wij de dijk bij Wierum verlaten en tegen half zes 's namiddags waren wij weer terug.

De heer J. van Kuiken is emeritus predikant.

TE VOET NAAR ENGELSMANPLAAT IN 1981

Petra Sevinga

Zondag 12 juli om 9.15 werden Willemien en ik opgehaald. We hadden het verslag van Jelle van Kuiken gelezen en zouden nu, 65 jaar later, zélf gaan wadlopen naar Engelsmanplaat. Zomaar op eigen houtje gaan, zoals Jelle en Sape, kan nu niet meer want 16 mei jl. is de Wadloopverordening Friesland en Groningen in werking getreden. Je mag nu alleen nog wadlopen onder de leiding van een houder van een vergunning. Wij hadden zelfs twee leiders nl. Cees Oele en Cees Medema, beide ervaren wadlopers.

Wfe waren met z'n tien, een leuk klein groepje. Het vertrekpunt lag bij Nes, een plaatsje vlak naast Wierum. Op het parkeerplaatsje voor de dijk kleedden wij ons om: bikini, korte broek, t-shirt, waddenzeetrui, kniekousen, hoge basketbalgympjes waar je niet uit kunt slippen als je voeten in het slib weggezogen zitten en een regenjack. Op mijn rug hing een rugzakje met marsen, brood, een veldfles en een opschriftboekje met pen. Willemien droeg haar fototoestel.

Dikke zwarte blubber

Behalve drie Duitsers waren wij de enige wadlopers. Het eerste stuk liepen we recht-

Petra Sevinga, Cees Oele, Cees Medema.

door langs de landaanwinningsdammen van korte houten paaltjes. Je zakte daar tot aan je enkels weg in dikke zwarte blubber. Het lopen ging erg zwaar. Vanaf de plaats waar de dammen eindigden, begonnen we door water te lopen richting Engelsmanplaat. In de verte gaven rijen stokken aan waar de vaargeul lag. Wij liepen met Cees Oele achteraan. Hij had een grote rugzak waarin EHBO-spullen en een kaart zaten en een kompas om zijn nek. Hij heeft niets nodig gehad. *'Ik heb deze tocht al zo vaak gelopen, dat doe ik alleen nog op mijn gevoel'*.

De geul oversteken

Bij de stokkegeul die veel minder diep was dan 65 jaar geleden, keken we of de dorps-

toren van Nes nog in een rechte lijn boven de schuur uitstak. De schuur was er waarschijnlijk allang niet meer en bovendien was er haast niets boven de dijk uit te zien, die een flink stuk opgehoogd was. Toch zou de plaats waar wij de geul overstaken vast niet ver van de plek liggen waar Jelle van Kuiken overgestoken was. Na de geul kwamen we nog langs een aantal mosselbanken en een stuk water en toen 'stapten' we op de Engelsmanplaat. Lang niet één van de eersten maar toch doet het je wel iets. We hadden een dik uur gelopen.

Op Engelsmanplaat

Terwijl we langs het vogelwachershuisje met een boog naar het reddingshuisje liepen, zagen we dat de Duitsers nog een stuk water overstaken. Zij waren blijkbaar van plan naar de oude Engelsmanplaat te lopen. Gelukkig hadden ze wel een rubberboot mee, want dat was volgens onze leiders niet helemaal ongevaarlijk.

Aan de kant waar het reddingshuisje stond lagen boten en bootjes. Langs een lange ladder klommen we in het huisje (dat meestal op slot zit). We bleven ± 3 kwartier in het piepkleine hokje waar we maar net in konden met z'n allen. Een flesje Beerenburg stond (alleen voor drenkelingen!) op een plank. Wel een verschil met die paal met dwarsplanken van 65 jaar geleden! Toen we er, een beetje warmer geworden, uitkwamen zagen we de Duitsers alweer op de Engelsmanplaat lopen. Wij zagen bosjes biestarwegras en aangespoelde spullen. Zeppelins vlogen niet-boven ons maar als we op een door-de-weekse dag waren gaan lopen hadden we vast wel F-16's gezien.

Moe maar voldaan

We liepen terug langs een andere weg. Alles

was nu veel droger, de bodem was bedekt met groen en mosselen. We hoefden nauwelijks echt door diep water. Moe ploften we op de dijk.

Wassen deden we in een poel achter de dijk en bij de auto's trokken we droge kleren aan. Een leuke, maar wel inspannende dag. Als je ook eens wilt wadlopen dan kun je contact opnemen met de volgende wadlooporganisaties:

Stichting Het Uithuizer Wad
Hoofdstraat West 79
9981 AB Uithuizen, tel. 05953-1861 of 1820.

Stichting Wadloopcentrum Pieterburen
Hoofdstraat 68
Pieterburen, tel. 05952-300

Fryske Waedrinners
Verlengde Schrans 102
Leeuwarden, tel. 05100-53040

Wadloopcentrum Friesland
Postbus 9
Holwerd, tel. 05185-1491.